Vermeer: **Zittende vrouw aan het virginaal** (olieverf op doek, 25,5×20,1cm)

RECENSIE

Mensen die boodschappen doen, bidden, zingen, spelen, of gewoon zijn – dit is het Amsterdam dat Rembrandt op straat tegenkwam

Tentoonstelling zeventiende eeuw In het H'art Museum zijn nu 75 schilderijen uit de 17de eeuw te zien uit The Leiden Collection, de particuliere collectie van Thomas Kaplan.

Bianca Stigter

23 april 2025 om 20:50 • Leestijd 3 minuten

Luisteren Leeslijst

Wat een weelde. Op de tentoonstelling van The Leiden Collection in het H'art Museum in Amsterdam zijn meteen een paar Rembrandts te zien, onder meer een heel kleine, van een oude man, geschilderd in 1633, en een ovale van een jong meisje met een goudomrande mantel uit 1632. En dat zijn er nog maar 2 van de in totaal 18 werken, en naast die 18 van Rembrandt zijn er nog 57 werken te zien uit de zeventiende eeuw, 75 in totaal dus, in het jaar dat Amsterdam 750 jaar bestaat.

Ter vergelijking: het Rijksmuseum bezit 22 schilderijen van de meester, van wie er ongeveer 300 bekend zijn. En dan is er ook nog, aan het eind van de tentoonstelling, een Vermeer, de laatste in een particuliere collectie, een schilderij van een vrouw aan een virginaal. Begeleid door muziek die zij had kunnen horen en maken, loop je de tentoonstelling weer uit.

Het is niet de eerste keer dat werk uit deze grootse particuliere collectie, die uit ongeveer 250 werken bestaat en pas sinds 2003 bij elkaar wordt gebracht door de Frans-Amerikaanse miljardairs Thomas Kaplan en Daphne Recanati Kaplan, in dit museum te zien is. Sinds 2017 beschouwen ze de collectie als een 'uitleenbibliotheek'. In 2023 was in het museum aan de Amstel, toen nog Hermitage Amsterdam geheten, de expositie *Rembrandt en tijdgenoten. Historiestukken uit The Leiden Collection*. Toen waren voor een groot deel andere schilderijen te zien, omdat nu de focus niet op historiestukken ligt, maar op Amsterdam, op mensen die Rembrandt in de stad tegenkwam of tegen had kunnen komen, al zijn er ook wat uitstapjes naar andere steden en andere onderwerpen.

Dode haring

Vierhonderd jaar na Rembrandt, die in 1606 of 1607 in Leiden geboren werd (vandaar de naam van de collectie) en omstreeks 1630 verhuisde naar Amsterdam, kunnen we iets zien van wat hij en zijn medeschilders zagen, op straat, op een markt of in een huis aan een gracht. Van Gerard Dou ligt er een kat in een raamkozijn, die de schilder die achter haar in zijn atelier bezig is volledig in de schaduw stelt. Maar naast een dode haring en nog wat dieren zien we vooral mensen, mensen die bidden, mensen die boodschappen doen, een ganzenveer scherpen, een brief lezen of schrijven, kaart spelen, zingen, muziek maken, of gewoon zijn, zoals dat meisje met de vlassige, rossige haren en de goudomrande mantel. En naar al die mensen in de stad staan mensen te kijken, ook velen, nog meer, want dit is een heel druk bezochte tentoonstelling. De Poolse schrijver Olga Tokarczuk zei vorig jaar in Den Haag, geciteerd door Niña Weijers in *De Groene Amsterdammer*: „Kun je je voorstellen dat er zo'n zestig miljard mensen aan ons zijn voorafgegaan op aarde? Zestig miljard individuele, denkende, spirituele wezens die, op hun eigen manier, leefden in allerhande klimatologische, geografische en historische omstandigheden. Wij zijn hun afstammelingen." De informatiebordjes op de tentoonstelling onthullen vaak iets van die omstandigheden: brieven schrijven werd bijvoorbeeld populair omdat de posterijen verbeterden.

De schilderijen tonen vaak geen portretten van de mensen, wier namen soms vergeten zijn, maar tronies, gezichten die Rembrandt schilderde naar het leven, uit de geest of 'van onthoud'. Wat zal het meisje met de mantel zijn?

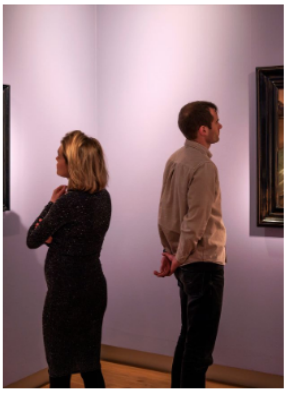
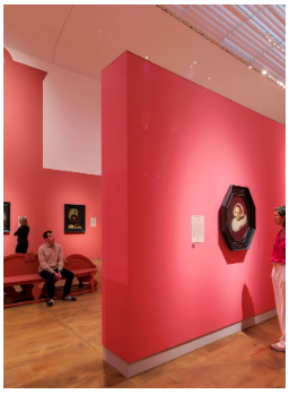
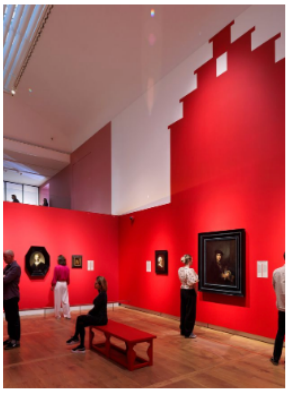

Niet mooi

Er is iets geks met de vrouwen van Rembrandt en de zijnen; ze zijn vaak niet zo verleidelijk, in ieder geval niet mooi volgens de huidige standaard. Het maakt eigenlijk niet uit of het tronies zijn, portretten of godinnen, zoals de godin Minerva, in 1635 door Rembrandt afgebeeld in haar studeervertrek en nu aan de Amstel te zien.

Waarom zou Rembrandt dit zo doen? Maakt het de geschilderden levensechter? Is het een strijd tussen de kunstenaar en het leven? Er moeten ook in de zeventiende eeuw mooie vrouwen hebben bestaan, en die moet Rembrandt toch ook tegengekomen zijn. Dat onverleidelijke hebben meer geschilderde vrouwen uit de zeventiende eeuw, ook op de hier getoonde Vermeer. Ook hier is schoonheid van de afbeelding prominenter dan van de vrouw. Vooral haar gele omslagdoek vangt het licht, niet haar gezicht.

Het is een verademing, gewend als we nu zijn vrouwen vooral afgebeeld te zien om hun uiterlijk. Of zou het schoonheidsideaal in de zeventiende eeuw zo anders zijn geweest dan nu dat ik het, vier eeuwen later, niet meer kan herkennen? Hebben fotografie en filters de blik zo veranderd? Of mag je de schoonheid van een schilderij niet vergelijken met de schoonheid van een gezicht?

Volgens Thomas Kaplan, de eigenaar van The Leiden Collection, is schoonheid waarheid. In de inleiding van de catalogus schrijft hij over de verlossende kracht van schoonheid en dat Rembrandt „de spiritualiteit van schoonheid" symboliseert. Misschien heeft hij gelijk.

***Tentoonstelling: Van Rembrandt tot Vermeer**, meesterwerken van The Leiden Collection. H'art Museum, Amsterdam. T/m 23/8. Info: hartmuseum.nl*

NRC	April 23, 2025	Bianca Stigter

People who do errands, who pray, sing, play, or simply are ordinary- this is the Amsterdam Rembrandt encountered on the street

Seventeenth century exhibition The H'ART Museum now displays 75 paintings from the 17th century from The Leiden Collection, Thomas Kaplan's private collection.

Such wealth. At the exhibition of The Leiden Collection at the H'ART Museum in Amsterdam, a few Rembrandts are immediately on display, including a very small one of an old man, painted in 1633, and an oval portrait of a young girl in a gold-trimmed cloak from 1632. And those are just 2 of the total 18 works by Rembrandt; in addition to those 18, there are 57 other 17th-century works on display, 75 in total, in the year that Amsterdam celebrates its 750th anniversary.

For comparison, the Rijksmuseum owns 22 paintings by the master, of whom approximately 300 are known. And then, at the end of the exhibition, there is also a Vermeer, the last one still in a private collection, a painting of a woman at a virginal. Accompanied by music she might have heard and played, you walk out of the exhibition.

It is not the first time that works from this grand private collection, which comprises around 250 works and has been assembled only since 2003 by the Franco-American billionaires Thomas Kaplan and Daphne Recanati Kaplan, have been on display in this museum. Since 2017, they have regarded the collection as a "lending library." In 2023, the museum on the Amstel, then still known as Hermitage Amsterdam, hosted the Rembrandt and Contemporaries [*Rembrandt en tijdgenoten] exhibition. Historic pieces from The Leiden Collection.* At that time, many of the paintings on display were different, because the focus now is not on history paintings, but on Amsterdam, on people whom Rembrandt encountered in the city or might have encountered, although there are also a few outings to other cities and subjects.

Dead herring

Four hundred years after Rembrandt, who was born in Leiden in 1606 or 1607 (hence the name of the collection) and moved to Amsterdam around 1630, we can catch a glimpse of what he and his fellow painters saw: on the street, at a market, or in a house along a canal. In a work by Gerard Dou, a cat lies in a windowsill, completely overshadowing the painter working behind her in his studio. But alongside a dead herring and a few other animals, we mainly see people, people praying, shopping, sharpening a quill, reading or writing a letter, playing cards, singing, making music, or simply being ordinary, like that girl with the wispy, reddish hair and the gold-trimmed cloak. And all those people in the city are being looked at, by many others, even more, because this is a very well-attended exhibition. Polish writer Olga Tokarczuk said last year in The Hague, quoted by Niña Weijers in *De Groene Amsterdammer*: "Can you imagine that some sixty billion people have come before us on Earth? Sixty billion individual, thinking, spiritual beings who, in their own way, lived through all kinds of climatic, geographic, and historical circumstances. We are their descendants." The information panels at the exhibition often reveal

something about those circumstances: for example, letter writing became popular because the postal services improved.

The paintings often do not show portraits of the people, whose names are sometimes forgotten, but they present “tronies”: faces that Rembrandt painted from life, from imagination, or ‘from memory’. What will the girl with the cloak be like?

Not pretty

There’s something unusual about the women painted by Rembrandt and his circle; they’re often not conventionally attractive, at least not by today’s standards. It does not really matter whether they are tronies, portraits, or goddesses, like the goddess Minerva, depicted by Rembrandt in 1635 in her study, now on display by the Amstel.

Why would Rembrandt paint them this way? Does it make his subjects feel more real? Is it a battle between the artist and life? Surely there must have been beautiful women in the seventeenth century, and Rembrandt must have encountered them as well. That lack of conventional allure is something shared by many painted women from the seventeenth century, including the Vermeer shown here. Similarly, here the beauty of the image is more prominent than that of the woman. It is especially her yellow shawl that catches the light, not her face.

It is a breath of fresh air, especially since we are so used to seeing women portrayed mainly for their appearance. Or was the beauty ideal in the seventeenth century so different from today that, four centuries later, I can no longer recognize it?

Have photography and filters changed the way we see things that much? Or is it wrong to compare the beauty of a painting to the beauty of a face?

According to Thomas Kaplan, the owner of The Leiden Collection, beauty is truth. In the introduction to the catalog, he writes about the liberating power of beauty and how Rembrandt ‘symbolizes the spirituality of beauty.’ He may be right.

Exhibition: From Rembrandt to Vermeer*, masterpieces from The Leiden Collection. H’ART Museum, Amsterdam. Through August 23. Info: hartmuseum.nl*